

Ralph en Miep Polak. Een verhaal van moed en mode

Ik herken ze direct. Vanaf het omslag van het fotoboek over de Jodenvervolging in Nederland kijken ze me aan: Ralph en Miep Polak. Bekende Baarnaars die een stoffenwinkel in de Laanstraat hadden. De foto is gemaakt in januari 1943. Gearmd poseert het tweetal op de Dam in Amsterdam. Ralph fier in zijn overjas. Miep pittig naast hem; met haar handtas onder de arm, een 'plu' en – nog net zichtbaar onder haar jas – een broche. Ze stralen. Het is ook niet zomaar een dag, ze hebben zich verloofd.

Miep Krant groeit op in Bussum als jongste van een hecht gezin met vijf kinderen. In april 1942 moet de familie Krant verhuizen naar het getto van Amsterdam. Ze gaan eerst inwonen bij een tante op de Jodenbreestraat. Hun volgende adres is Rapenburgerstraat 89II, waar ze intrekken bij de familie Waterman. Daaronder woont de familie Polak. Zo leert de dan zestienjarige Miep de bijna drieënhalf jaar oudere Ralph Polak kennen.

Op 12 november 1942 wordt de familie officieel op het adres geregistreerd. Mieps oudere zussen Leentje en Henriëtte zijn er dan niet meer bij. Leentje is in augustus van dat jaar getrouwd. Om bij haar echtgenoot te kunnen zijn, besluit ze hem te volgen naar het kamp in Hardenberg waar hij te werk is gesteld. Ze worden allebei afgevoerd en hebben elkaar nooit meer teruggezien. Henriëtte wordt opgepakt op het adres waar ze werkt als gezelschapsdame. Een dapper briefje is het laatste teken van leven dat de familie van haar ontvangt.

Wachten

Het zijn angstige tijden. Elke avond zitten Miep en haar familie in spanning of ze worden opgehaald. Op een zekere nacht, als ze denken dat het niet meer zal gebeuren, wordt er toch op de deur gebonsd. Ze moeten verzamelen op het J.D. Meijerplein en worden van daaruit met de overvalwagen naar de Hollandsche Schouwburg gebracht. Daar blijven ze acht dagen. Het lukt Ralph, die voor de Joodse Raad werkt, om zijn bovenburen te redden, vlak voor het transport van half drie 's nachts.

De familie Krant keert terug naar de Rapenburgerstraat, want waar moeten ze anders heen? Ze worden nog eens opgepakt. Opnieuw smokkelt Ralph hen de Hollandsche Schouwburg uit. In allerijl wordt nu een onderduikadres geregeld in Baarn. Vader en moeder Krant en hun dochters Greet en Miep worden opgevangen in een huis in de buurt van de Brink.

Tastbare herinnering

Jacob, Salomon, Israël, Emanuel, Philip; vijf van de zeven broers Polak worden in 1941 en 1942 weggevoerd en komen om in vernietigingskampen. Ralphs ouders en broertje Cobi van acht worden eind mei 1943 op transport gezet. Ralph mag nog met ze meelopen naar de Polderweg. Vlak voordat ze op de trein stapt, geeft zijn moeder hem haar trouwring. Als Ralph thuiskomt, blijkt het huis te zijn leeggehaald door de burens. Hij bezit alleen nog de kleren die hij draagt.

Tijdens de laatste grote razzia van 29 september 1943 wordt Ralph opgepakt en naar de Polderweg gebracht. Hij weet te ontkomen en duikt ook onder in Baarn. Onder de

schuilnaam 'Folie' wordt hij actief bij 'de ondergrondse'. Het zou een tijd duren voordat hij en zijn verloofde Miep elkaar weer zouden kunnen zien. De foto op de Dam is in die jaren de enige tastbare herinnering aan elkaar.

Het oog van de naald

Op het onderduikadres van de familie Krant verslechteren gaandeweg de omstandigheden. Er komen steeds meer mensen bij; uiteindelijk bivakkeren ze met z'n elven op de zolderkamer. De onderduikers krijgen steeds minder te eten. Ze kruipen bovendien door het oog van de naald als ze verraden worden en de Duitsers hen komen zoeken. Als door een wonder kloppen ze bij het verkeerde huis aan en blijft iedereen gespaard.

Dan wordt Miep erg ziek. Ze blijkt hongerodeem te hebben. Niet alle huisartsen willen onderduikers helpen en Miep kan als onderduiker ook niet terecht in het ziekenhuis aan de Torenlaan. Het is dokter W.A. van Griethuysen die ervoor zorgt dat ze met een fietstaxi naar het noodziekenhuis van het Rode Kruis tegenover de Wilhelminavijver wordt gebracht. Ze wordt opgenomen als Annechien Speudel uit het Drentse Sleen. Dat ze Joods is, weet niemand. Het is een penibele situatie: om haar heen liggen NSB-ers en Duitse soldaten lopen in en uit. Mieps herstel kost maanden, ook de bevrijding maakt ze vanuit het noodziekenhuis mee.

De Zeven Gebroeders

Ralph is nooit meer teruggegaan naar de Rapenburgerstraat, de plek waar hij met zijn familie woonde en zijn grote liefde ontmoet heeft; maar ook een plek die staat voor angst en verdriet. Hij en Miep besluiten in Baarn te blijven. Op 3 maart 1946 openen ze de deuren van een stoffenhuis aan de Nieuw Baarnstraat, op de plek waar nu pizzeria La Regina is gevestigd. De naam van de winkel? De Zeven Gebroeders. Een maand later trouwen Ralph en Miep.

De charmante Ralph is een goed zakenman en heeft veel gevoel voor mode. Als hij je adviseert, is succes verzekerd, gonst het door Baarn. De zaken lopen voorspoedig. In 1960 verkassen de Polaks naar Laanstraat 50, waar Fotoatelier Maja van Marinus Beneker zit. Ze krijgen het achterste deel van het pand tot hun beschikking, de vroegere 'zaal Novum' waar in de jaren 30 de voetjes van de vloer gingen als de Baarnse jeugd er kwam feesten.

Stof afnemen

Vanaf 1961 gaan de Polaks het hele pand gebruiken. Ze verbouwen de verschillende ruimtes tot één geheel en laten een etalage plaatsen. Halverwege de zaak, onder de wenteltrap die naar het woongedeelte leidt, wordt een kantoortje voor Ralph ingericht. Ertegenover komt een grote tafel voor de collectie mode- en patroonboeken.

De nieuwe winkelruimte is groot, hoog en diep en daarmee perfect voor het geven van modeshows. Ook het enorme stoffenassortiment kan er goed geëtaleerd worden. Op de lange tafels en planken die tot aan het plafond reiken, liggen honderden rollen stof. Ralph en Miep weten alles feilloos te vinden. Degelijke tweed, feestelijke stoffen, jersey, stoffen met de modernste prints en bruidsstoffen. Dat humor Ralph niet vreemd is, toont een bord dat eens in de etalage prijkt: 'Bij ons kunt u stof afnemen of komt u bij ons stof afnemen?'

Voetbalfan

‘Een ambassadeur voor winkeldorp Baarn’ kopt de krant wanneer de zaak in 1976 haar zesde lustrum viert. Met hun stoffenhuis en de bruidsboetiek die ze in 1966 openen, zetten Ralph en Miep Baarn landelijk op de kaart. Klanten komen van heinde en verre om zich door hen te laten adviseren. Koningin Juliana en haar dochters behoren tot de vaste klantenkring, maar ook bekenden uit de muziek-, film-, en televisiewereld weten de stoffenwinkel in de Laanstraat te vinden, net als de voetballers van de Ajax-selectie.

Ralph is een fervent aanhanger van Ajax en goed bevriend met spelers als Johan Crujff, Klaas Nuninga, Sjaak Swart en Bennie Muller. Als Ajax moet spelen, regelt hij dat er vanaf hotel-restaurant La Promenade, waar de Ajax-selectie wel eens dineert, supportersbussen vertrekken. Maar ook het plaatselijke Baarn 1 kan bij thuiswedstrijden op Ralphs belangstelling rekenen. Op zondagen staat hij vaak met een groepje vaste supporters langs de lijn op de velden aan de Zandvoortweg.

Een feestje

De Polaks waren de meest flamboyante mensen die ik kende in mijn jeugd. Ralph was steevast gekleed in een driedelig pak en rookte meestal een sigaar. Miep was beeldschoon met haar donker aangezette ogen, hoog opgestoken haar, cocktailjurken met glimmers en torenhoge hakken.

Het leven van Ralph en Miep Polak zag er uit als een feestje. Maar achter die zogenaamde ‘glitter en glamour’ school een verhaal van moed, vrees en verraad. Zelf spraken ze er niet veel over. Ralph heeft zich lange tijd verre gehouden van alles wat hem aan de oorlog of aan het verzet deed herinneren. Maar de foto op de Amsterdamse Dam zal hun indrukwekkende verhaal altijd blijven vertellen.

Sandra van Berkum

Getracht is om een zo getrouw mogelijke weergave van het oorlogsverhaal van Ralph en Miep te geven op basis van de beschikbare feiten en bronnen. Uit privacyoverwegingen is niet alle informatie in dit verhaal opgenomen.